

Text- och samtalsunderlag till presentation 3 om språk- och yrkesintegrerande undervisning i kombinationsutbildningar

– utgångspunkter för språk- och yrkesintegrerande undervisning

Nationellt centrum för
svenska som andraspråk,
Stockholms universitet

på uppdrag av

Skolverket

Innehåll

Introduktion	- 3 -
Användningen av materialet.....	- 3 -
<i>Öppna frågor som kan användas till varje delfilm</i>	<i>- 4 -</i>
Materialet till presentation 3.....	- 5 -
<i>Delfilm 1. Vad innebär det att starta undervisningen i det konkreta?</i>	<i>- 6 -</i>
Specifika frågor till delfilm 1.....	- 7 -
<i>Delfilm 2. Hur kan start i det konkreta möjliggöra samtidig språk- och yrkesutveckling?.....</i>	<i>- 9 -</i>
Specifika frågor till delfilm 2.....	- 9 -
<i>Delfilm 3. Vad är funktionell yrkeskommunikation och hur kan man träna på det?.....</i>	<i>- 12 -</i>
Specifika frågor till delfilm 3.....	- 12 -
<i>Delfilm 4. Hur kan man göra för att konkretisera olika abstrakta begrepp?</i>	<i>- 13 -</i>
Specifika frågor till delfilm 4.....	- 14 -
Referenslista.....	- 15 -
<i>Övergripande referenser.....</i>	<i>- 15 -</i>
<i>Referenser – styrdokument.....</i>	<i>- 16 -</i>

Text och samtalsunderlag till presentation 3 om språk- och yrkesintegrerande undervisning i kombinations- utbildningar

– undervisningen går från det konkreta till det abstrakta

Det här är en del av ett stödmaterial för verksamheter som arbetar för att utveckla och stärka kvaliteten i undervisning för elever som studerar en yrkesutbildning kombinerat med sfi/svenska som andraspråk. Materialet består av ett antal inspelade presentationer med tillhörande text- och samtalsunderlag.

Stödmaterialiet är framtaget för kombinationsutbildningar inom komvux, det vill säga för utbildningar där sfi eller svenska som andraspråk kombineras med en yrkesutbildning på gymnasial nivå. Utbildningarna erbjuds främst vuxna elever med svenska som andraspråk och de som har en kort tidigare utbildningsbakgrund. Det arbetssätt som beskrivs i stödmaterialiet är dock relevant för alla utbildningar som på något sätt omfattar både andraspråk och yrkespraktik.

Stödmaterialiet vänder sig i första hand till lärare och skolledning. Det är främst tänkt att användas i grupper bestående av yrkeslärare och/eller språklärare med eller utan rektor, utvecklingsledare eller andra funktioner.

Detta dokument är en del av presentation 3 som handlar om att undervisningen går från det konkreta till det abstrakta. Övriga presentationer ser du här nedan.

1. Utgångspunkter för språk- och yrkesintegrerande undervisning inom kombinationsutbildning
2. Undervisningen är dialogisk och erfarenhetsbaserad
3. **Undervisningen går från det konkreta till abstrakta**
4. Undervisningen är kognitivt utmanande
5. Undervisningen är arbetslivsrelevant
6. Undervisningen innefattar ändamålsenliga bedömningar

Stödmaterialiet är framtaget av Lisa Gannå och Karin Sandwall, medarbetare på Nationellt centrum för svenska som andraspråk (NC) vid Stockholms universitet, på uppdrag av Skolverket. Materialet kan komma att förändras då det ingår i ett pågående utvecklingsarbete.

Introduktion

I kombinationsutbildningar ska eleverna ges möjlighet att tillägna sig en yrkesutbildning samtidigt som de utvecklar sitt andraspråk med målet att efter avslutad utbildning kunna ta anställning på en arbetsplats. Att ta sig an en sådan uppgift är utmanande både för eleverna och de som ansvarar för att utveckla undervisning och organisation utifrån elevgruppens behov.

Nationellt centrum för andraspråk (NC) har sedan 2016 bedrivit ett utvecklingsarbete kring integrerande språk- och yrkesundervisning i nära samarbete med skolläring och lärare i olika kombinationsutbildningar.

I samarbetet har det blivit tydligt på vilket sätt yrkesundervisning för kortutbildade vuxna invandrare behöver utformas annorlunda, jämfört med yrkesundervisning för elever med svenska som modersmål. Vi har utvecklat en integrerande språk- och yrkesdidaktik för utbildningar vars syfte är att eleverna direkt ska kunna hantera situationer i sitt yrkesliv. Arbetssättet beskriver vi genom ett antal didaktiska principer. Dessa är avsedda att stötta utvecklingsarbete inom alla olika yrkes-/kombinationsutbildningar, men även stötta det dagliga arbetet när lärare planerar, genomför och utvärderar undervisningen.

Text- och samtalsunderlagen till de inspelade presentationerna syftar till att stödja konstruktiva kollegiala samtal i olika typer av utbildningar med olika förutsättningar. I varje samtalsunderlag finns också en referenslista.

Att tala om undervisning tillsammans med kollegor och/eller ledning kan vara mycket inspirerande och utvecklande när man får stöd i att tänka i en prestigefri miljö. Vi kan samtidigt aldrig ta förgivet att alla personer på alla arbetsplatser upplever kollegiala samtal så positivt. Man kan känna sig obekvämt när skillnader i synsätt på elever och lärande synliggörs. Att skapa ett öppet och tillåtande klimat där nyfikenhet och noggrant utforskande kan samsas är ett gemensamt ansvar, men det underlättas av en samtalsledare och av att man följer någon form av samtalsunderlag.

Användningen av materialet

Materialet består alltså av inspelade presentationer med tillhörande text- och samtalsunderlag. Varje presentation består av fyra delfilmer.

Innan ni börjar samtala med stöd av det här samtalsunderlaget tittar ni på en delfilm. För att se en delfilm: klicka på rubriken (länken) vid beskrivningen av filmen.

Här beskriver vi två olika sätt som ni kan arbeta med samtalsunderlaget.

- Ni som vill ha en mer öppen ingång i era samtal kring delfilmerna kan välja att arbeta så som beskrivs under rubriken: ”Öppna frågor som kan användas till varje delfilm”.
- Ni som hellre vill diskutera utifrån färdigformulerade reflektionsfrågor hittar sådana efter beskrivningen av respektive delfilm under t.ex. rubriken ”Specifika frågor till delfilm 1”.

Förslagen till de frågor som finns här nedanför är just förslag. Du/ni använder förstås materialet i relation till era behov och förutsättningar. Du/din grupp har antagligen olika mycket tid att titta på och, samtala om innehållet i presentationerna. Vissa verksamheter kanske kan lägga en timme på materialet och andra kan använda det under flera tillfällen under året. Vissa av er kanske prövar idéer endast i er egen undervisning eller så involveras hela verksamheten.

Förhoppningsvis pratar ni om det som känns relevant och tankeväckande så att det i förlängningen kan leda till något bra för eleverna.

Text- och samtalsunderlaget är tänkt att vara ett stöd att reflektera individuellt men också ett stöd att jämföra hur ni tänker med varandra. Att våga ställa lagom kritiska frågor kan

stimulera till eftertanke och i längden leda till underbyggda och samordnade handlingar oavsett om du jobbar som lärare eller rektor, eller har en annan funktion i organisationen.

Om ni är ett större arbetslag kan ni behöva utse en samtalsledare som har ansvar för att fördela taltiden och sammanfattar samtalet. Om ni är en mindre grupp delar ni på ansvaret för detta. Du kan även arbeta enskilt med dessa frågor.

Öppna frågor som kan användas till varje delfilm

Ni som vill ha en öppen ingång i era samtal kring delfilmerna kan välja den här arbetsgången.

Läs igenom förslaget på frågor och ändra om det behövs t.ex. i relation till den tid ni har till förfogande.

Titta på delfilmen och skriv enskilt:

- a) Vilken tycker du är föreläsarnas huvudpoäng?
- b) Notera kort något som sägs i föreläsningen som du vill invända mot, hålla med om, eller som du har frågor till.
- c)

Samtala. Gå en runda där var och en av er berättar om vad de skrivit:

- a) Vilken tycker du är föreläsarnas huvudpoäng?
- b) Läs upp och berätta för varandra hur ni tänker om det ni hört.
- c) Sammanfatta och reflektera: har något nytt kommit fram i samtalet, ser vi några mönster i våra svar, har någon ny fråga väckts?

Framåt – hur går vi vidare?

- a) Vill vi pröva något i vår undervisning? Ska något lyftas till beslutsfattare?
- b) Vem gör vad?
- c) När ses vi igen?

Materialet till presentation 3

Materialet till den här presentationen består av fyra delfilmer med följande innehåll:

1. Vad innebär det att starta undervisningen i det konkreta?
2. Hur kan start i det konkreta möjliggöra samtidig språk- och yrkesutveckling?
3. Vad är funktionell yrkeskommunikation och hur kan man träna på det?
4. Hur kan man göra för att konkretisera abstrakta begrepp?

Eftersom samtliga delar hänger ihop är det lättast att arbeta med delfilmerna i tur och ordning, men ni kan också välja att börja med den delfilm som ni tycker mest relevant för era behov och förutsättningar. Som stöd för att välja delfilm beskriver vi här nedanför först innehållet i varje delfilm. Därefter följer specifika frågor till delfilmen.

Delfilm 1. Vad innebär det att starta undervisningen i det konkreta?

Hur kan vi göra ett yrkesinnehåll på gymnasial nivå tillgängligt redan i början av en kombinationsutbildning samtidigt som eleverna utvecklar andraspråket? Delfilm 1 handlar om hur en arbetsgång, som startar i ett praktiskt moment och därefter väver in ett mer teoretiskt innehåll, kan bidra till det.

Hur en sådan arbetsgång kan se ut visas genom ett filminslag från undervisning i en trädgårdsutbildning kring momentet ”att beskära träd”. Här ingår t.ex. aktiviteter där eleverna får träna på att beskära i olika miljöer, ta och ge instruktioner samt elevsamtal rörande praktik och teori. I en sådan arbetsgång befäster eleverna yrkesfärdigheterna och deras förståelse utvecklas via färdighetsträningen, gemensamma reflektioner och andraspråket.

För att ytterligare stödja lärares planering av undervisningsaktiviteter som växlar mellan praktiskt och teoretiskt innehåll i olika yrkesutbildningar resonerar vi vidare utifrån en speciellt framtagen illustration.

Vi lyssnar också på språk- och yrkeslärare från trädgårdsutbildningen som berättar hur de samarbetar och hur de tänker kring kurs- och ämnesplaner, bl.a. hur språkutveckling - hänger ihop med utveckling av övriga yrkeskunskaper. Tycker de att kursplanerna för sfi är relevanta för det andraspråk som behövs i yrkesutbildningen och på arbetsplatsen?

Slutligen resonerar vi kring de kunskapsformer som läroplanen för vuxenutbildning beskriver; fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet, och ger exempel på hur de kan tillämpas i undervisning för att göra det möjligt för kombinationselever att utveckla arbetslivsrelevanta färdigheter, såväl yrkes- som språkfärdigheter.

Specifika frågor till delfilm 1

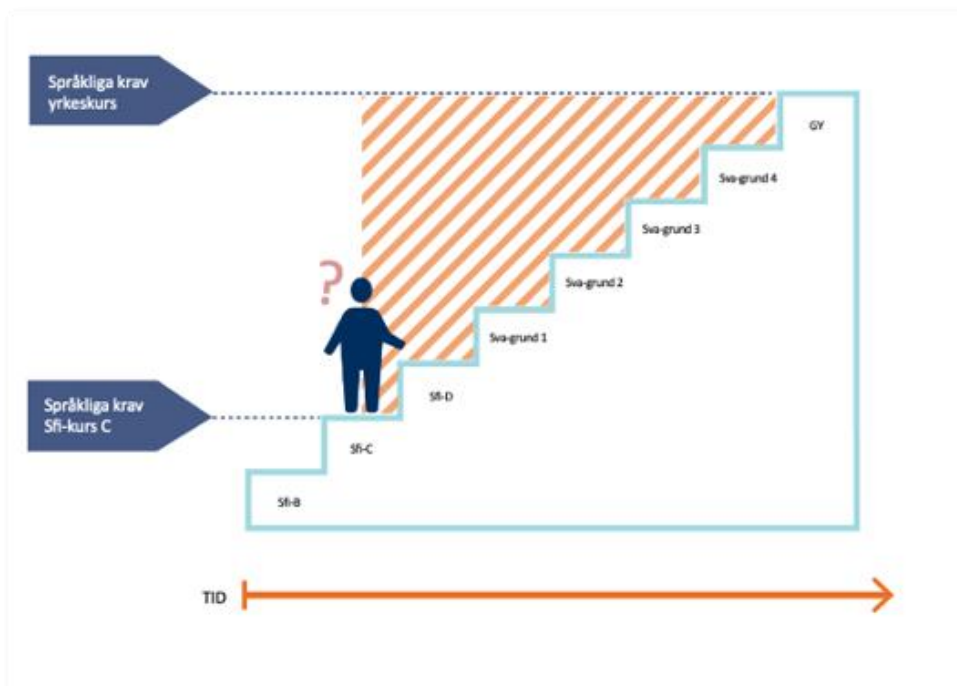
Fråga 1

Figuren nedan kommenteras i presentationen. Trappan illustrerar det formella systemet: de språkliga och kunskapsmässiga krav som ställs i olika kurser, från sfi till gymnasial nivå. De elever som börjar på sfi har en lång väg framför sig, för att nå gymnasial nivå i svenska som andraspråk. Om vi som lärare vill att våra elever redan på sfi-nivå, ska kunna tillgodogöra sig innehållet i kurser på gymnasial nivå, måste vi anpassa vår undervisning inom det som visas som ett streckat område i figuren. Att utgå från ett konkreta och redan kända, snarare än det som är abstrakt och nytt för eleverna, kan vara ingång till att tillgängliggöra innehållet i gymnasiala kurser för eleverna.

a) Hur förstår du figuren och vad föreläsarna menar med den här illustrationen?

Berätta för varandra.

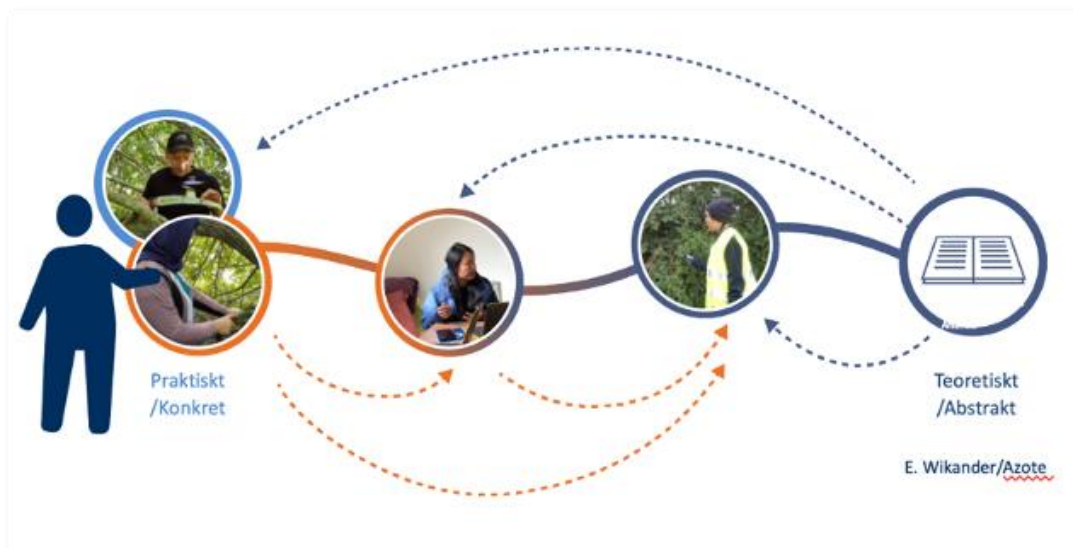
b) Föreläsarna menar att det är möjligt för elever som är på till exempel sfi kurs C-nivå att börja tillägna sig ett gymnasialt yrkesinnehåll förutsatt att undervisningen anpassas till deras förutsättningar. Håller du med?

Gannå & Sandwall (2022).
Illustration E. Wikander/Azote.

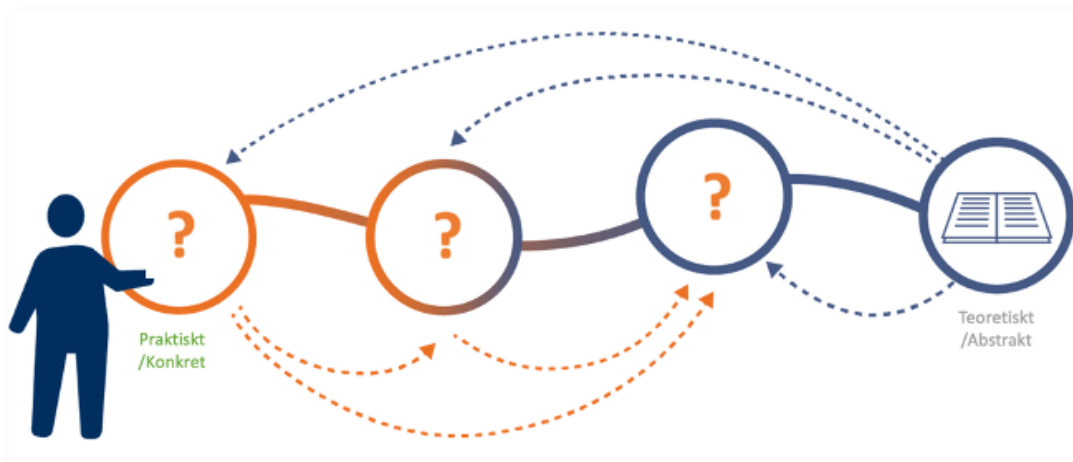
Fråga 2

a) I filmen illustreras principen om att undervisningen startar i det konkreta genom ett arbetsområde om "beskärning" i en trädgårdsutbildning. Pröva att tillsammans beskriva arbetsgången utifrån figuren här nedanför.

Gannå & Sandwall (2022).
Illustration E. Wikander/Azote.

- b) Om du skulle göra en arbetsgång kring ett viktigt lärandemål i din undervisning, hur skulle den arbetsgången kunna se ut? Vilka aktiviteter skulle ni lägga in? Tänk högt med hjälp av figuren här nedanför.

Gannå & Sandwall (2022).
Illustration E. Wikander/Azote.

Fråga 3

Hur *brukar* du starta upp ett arbetsområde i din undervisning? Varför brukar du göra så?

Fråga 4

Citatet nedan från läroplanen för vuxenutbildningen handlar om kunskapsbegreppet.

- a) Vilka kunskapsformer tränar eleverna mest i din undervisning? Berätta för varandra och reflektera.

- b) Vilka kunskapsformer tränar eleverna minst i din undervisning? Berätta för varandra och reflektera.
- c) Har du något exempel på aktiviteter/sammanhang som du tänker kan gynna elevernas utvecklande av flera kunskapsformer samtidigt?

Kunskap är inget entydligt begrepp. Kunskap kommer till uttryck i olika former – såsom fakta, förståelse, färdighet och fortrogenhet – som förutsätter och samspelar med varandra-

Undervisning och lärande får inte ensidigt betona det ena eller det andra kunskapsformen.

Lvux 12, SKOLFS 2012:101)

Delfilm 2. Hur kan start i det konkreta möjliggöra samtidig språk- och yrkesutveckling?

I den här delfilmen beskriver lärare inom barn- och fritidsläro-utbildning hur de ger eleverna möjlighet att successivt och utifrån innehållet i flera kurser utveckla kunskaper för att leda aktiviteter. Målet är att eleverna efter utbildningen ska klara av att leda olika slags aktiviteter för barn i förskolan. Undervisningen behöver därmed stärka elevernas yrkesmässiga färdigheter, bland annat att kommunicera högt och tydligt och använda kroppsspråk. Eleverna kan nå den förtrogenhet som behövs i arbetslivet genom att de under hela utbildningen får tillfälle att träna praktiskt och konkret. Kunskapen fördjupas efterhand genom olika kursers teoretiska innehåll kopplas till det de tränat att göra.

Vi resonerar också kort om hur elevers faktiska språkutveckling kan skilja sig från språkkursplanernas progressionstänk. Utifrån en illustration beskriver vi det dilemma som vi uppfattar som vanligt inom kombinationsutbildningar: såväl lärare och elever som handledare på apl-platser kan uppleva att eleverna gör viktiga kommunikativa framsteg under utbildningen – men progressionen innebär inte alltid att eleverna uppnår högre betyg inom det formella betygssystemets olika nivåer. Vi belyser det faktum att elevernas förmåga att kommunicera säkert och tydligt på apl-platsen alltså inte självklart kan relateras till kunskapskraven för sva-ämnet.

Språklig färdighet och att *kunna leda aktiviteter för barn* är båda exempel på aktiviteter där också elevernas självförtroende har stor inverkan på resultaten.

Specifika frågor till delfilm 2

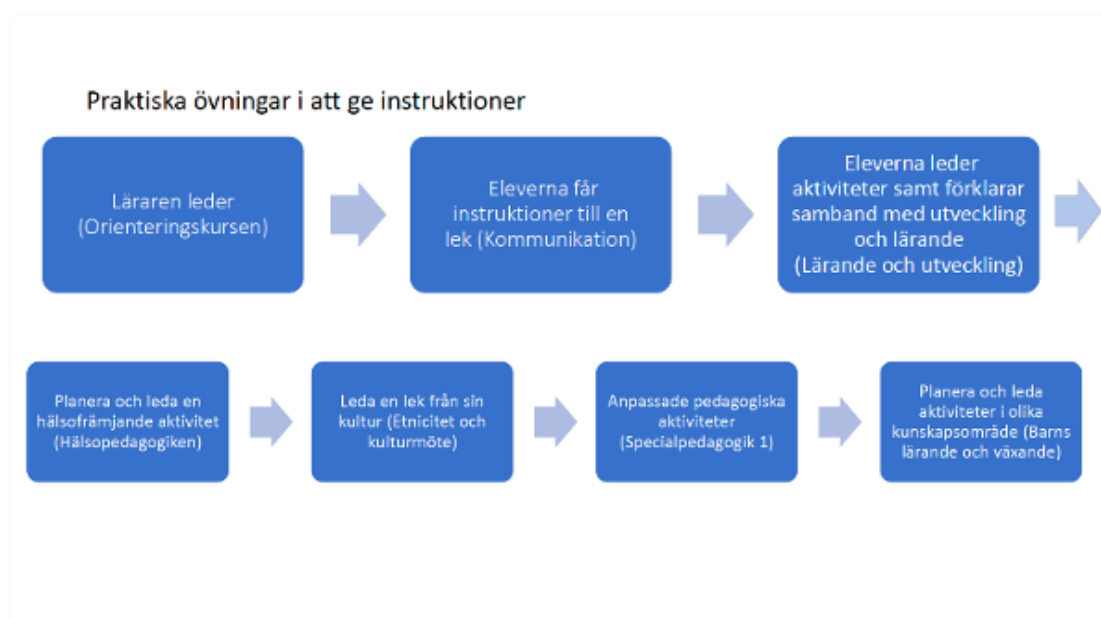
Fråga 1

Lärarna beskriver hur momentet *leda aktiviteter* återkommer i flera kurser (se bilden nedan).

Praktiska övningar i instruktioner

- Läraren leder (Orienteringskursen)
- Eleverna får instruktioner till en lek (Kommunikation)

- Eleverna leder aktiviteter samt förklarar samband med utveckling och lärande (Lärande och utveckling)
- Planera och leda en hälsfrämjande aktivitet (Hälsopedagogik)
- Leda en lek från sin kultur (Etnicitet och kulturmöte)
- Anpassa pedagogiska aktiviteter (Specialpedagogik 1)
- Planera och leda aktiviteter i olika kunskapsområden (Barns lärande och växande)

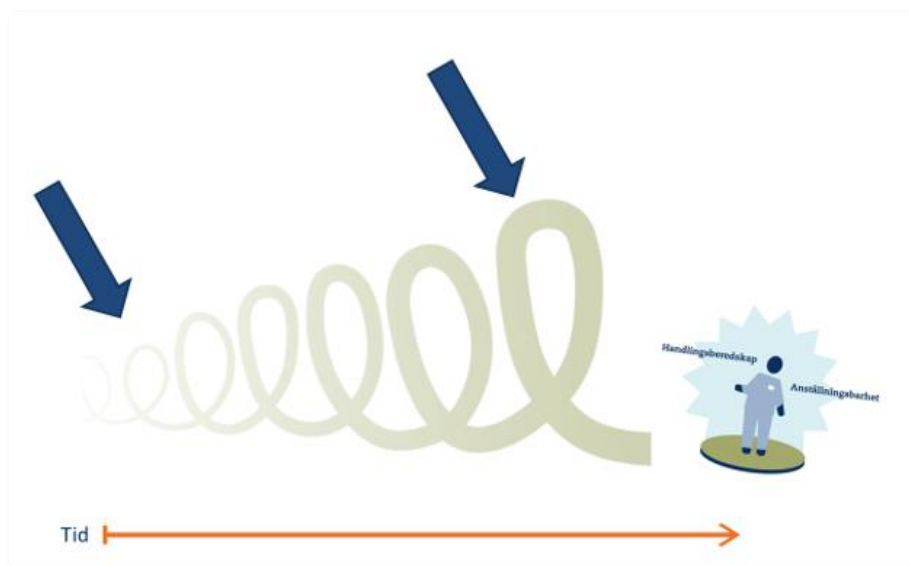

Ge exempel på viktiga moment som återkommer i olika kurser i din utbildning såsom momentet *Leda en aktivitet* gör i exemplet i filminslaget.

Fråga 2

Den gröna ”snurran” i illustrationen nedan är tänkt att visa på att komplexa kunskaper har möjlighet att växa och fördjupas förutsatt att eleverna får möjlighet att träna återkommande på liknande aktiviteter. De två pilarna pekar på hur olika resultatet av bedömning kan bli om man mäter elevernas kunskaper tidigt respektive senare i utbildningen, då eleverna kommit längre i sin språk- och kunskapsutveckling.

- a) Har du reella möjligheter att påverka hur kurserna läggs ut under utbildningen? Kan till exempel kurserna läggas ut parallellt och över längre tid?
- b) Har du möjligheter att välja att senarelägga betygsättning av krävande moment som återkommer inom flera kurser? Varför/inte? Vad får det för konsekvenser för elevernas lärande?

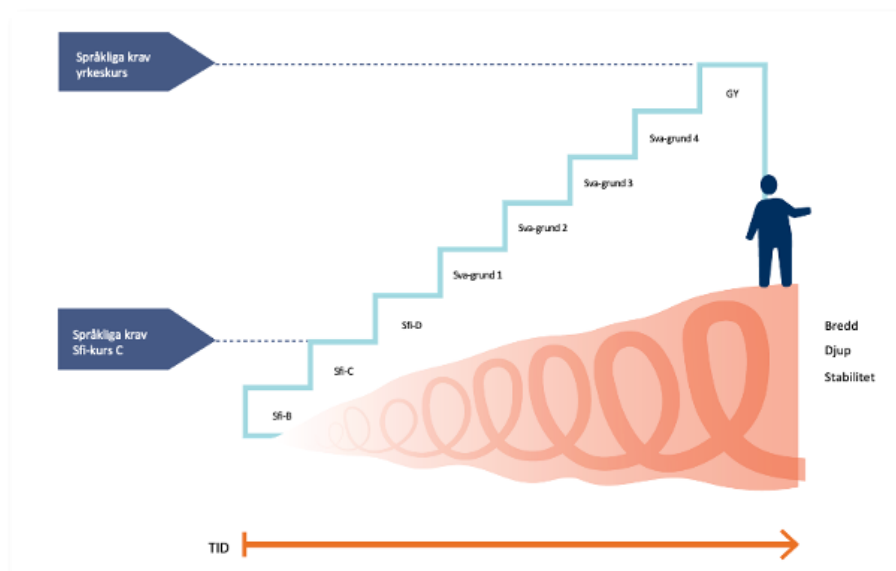

Gannå & Sandwall (2022).
Illustration E. Wikander/Azote.

Fråga 3

Figuren nedan beskriver ett dilemma: både lärare och elever kan uppleva att eleverna gör en avsevärda språkliga framsteg under utbildningen och detta illustreras i figuren med en växande spiral. Men denna progression motsvarar inte nödvändigtvis ett högre språkbetyg inom det formella betygssystemets olika nivåer, vilka illustreras med en trappa.

- Hur förstår du figuren och vad föreläsarna menar? Berätta för varandra.
- Vad tänker du om figuren i relation till dina elevers kommunikativa utveckling?
- Tycker du att dina elever får träna tillräckligt på kommunikativa situationer som de kan ha direkt användning av på arbetsplatsen?

Gannå & Sandwall (2022).
Illustration E. Wikander/Azote.

Delfilm 3. Vad är funktionell yrkeskommunikation och hur kan man träna på det?

Utifrån exemplet från trädgårdsutbildning tittar vi i den här delfilmen närmare på hur funktionell yrkeskommunikation kan se ut i olika situationer i olika miljöer (i undervisning och apl-/arbetsplats). Vi visar, genom konkreta exempel på autentiska fraser inplacerade i en illustration, att det språk som är relevant att använda *i* en situation skiljer sig från det som behövs när man kommunicerar *om* en situation.

Vi resonerar också om konsekvenser av att eleverna har begränsade möjligheter att verkligen lära sig och minnas fraser/ord de hör *i* en situation på apl- eller på en arbetsplats. Därför behöver vi träna kommunikation både *i* och *om* situationen i andra miljöer, t.ex. klassrummet. I det arbetet har eleverna möjligheter att ställa fördjupande frågor till varandra och läraren, t.ex. om varför man säger eller gör på ett visst sätt *i* en situation både språkligt och yrkesmässigt. Denna bearbetning och reflektion är en förutsättning för yrkeslärande på djupet.

Vi ser också två exempel som visar på både möjligheter och nödvändigheten av att utgå från olika konkreta situationer för att träna funktionell yrkeskommunikation. I exemplet utgår vi från konfliktsituationer; konflikter i klassrummet eller konflikter som eleverna observerat på sina apl-platser. I exemplet från barn- och fritidsutbildning visar lärare hur de får in ”teori, praktik, vardag på förskolan och underlag för bedömning”.

Specifika frågor till delfilm 3

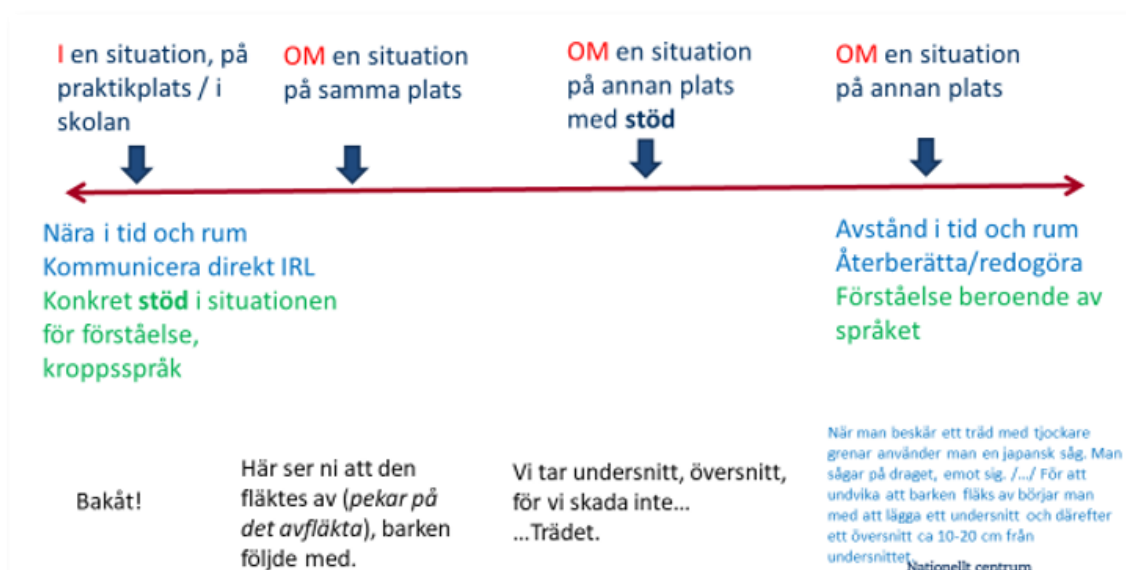
Fråga 1

Figuren nedan kommenteras i filmen. Den visar en glidande skala över hur språk och kommunikation tenderar att förändras beroende på hur nära eller långt ifrån de som talar är från den aktuella situationen i tid och rum och eventuellt även från varandra. Man använder helt olika kommunikativa verktyg för att kommunicera med någon *i* en situation, t.ex. under tiden man utför en arbetsuppgift tillsammans, jämfört med när man kommunicerar *om* en situation efteråt, t.ex. när man samtalar om vad som hände och varför man agerade som man gjorde. I figuren finns autentiska yttranden från arbetsområdet ”beskärning” i en trädgårdsutbildning som också förekommer i filmen:

- Bakåt!
- Här ser ni att den fläktes av (pekar på det avfläkta), barken följde med.
- Vi tar undersnitt, översnitt, för vi skada inte... Trädet
- När man beskär ett träd med tjockare grenar använder man en japansk såg. Man sågar på draget, emot sig /.../ för att undvika att barken fläks av börjar man med att lägga ett undernitt och därefter ett övernitt cirka 10-20 centimeter från undersnittet.

a) Pröva att tillsammans beskriva figuren här nedanför.

b) Tänk på en vanligt förekommande situation som eleverna i er utbildning brukar vara med om under apl-perioderna. Tänk igenom vad man vanligtvis säger och vad man gör. Hur kan du låta eleverna träna på att kommunicera i en sådan situation i undervisningen?

Gannå & Sandwall (2022).

Fråga 2

Lärarna i trädgårdsutbildningen berättar om att de i undervisningen utgår från konkreta konfliktsituationer i klassrummet. I barn- och fritidsläroverutbildningen utgår man från situationer på elevernas apl-platser.

- Brukar du ge dina elever i uppgift att ”hämta in” olika material (foton, ljud, dokument skisser mm) från sina apl-platser till klassrummet för bearbetning? Hur bearbetar de materialet?
- Skulle du kunna ge dina elever i uppgift att göra observationer av situationer på deras apl-platser och därigenom få in ”teori, praktik, vardag på förskolan det vill säga apl-platser och underlag för bedömning” så som barn- och fritidslärarna beskriver? Vad behövs för att du ska kunna pröva en sådan arbetsgång?

Delfilm 4. Hur kan man göra för att konkretisera olika abstrakta begrepp?

Att undervisningen aktiverar elevernas tidigare erfarenheter och kunskaper är avgörande för deras möjligheter till nytt lärande. Att utgå från något konkret och praktiskt kan vara avgörande bl.a. eftersom det fordrar och möjliggör att eleverna bidrar aktivt i undervisningen. Lärare i trädgårdsutbildning berättar i den här delfilmen hur en start i något konkret både engagerar och underlättar för eleverna; ”De har med sig verkligheten ... så då kommer språket.” Vi visar hur ett arbetssätt som förankras i det praktiska och konkreta sätter igång språkanvändningen hos eleverna. De har helt enkelt fått något tydligt att tala om och reflektera över.

Vidare ger vi en mängd exempel på hur vi kan starta ett arbetsområde på ett sätt som, förutom att det aktiverar eleverna, även ger lärare god information om elevernas aktuella förståelse av området. Vilka alternativ finns till att börja ett arbetsområde med att förklara centrala begrepp? Exempelen relateras till flera olika yrkesutbildningar.

Avslutningsvis samtalar två lärare från barn- och fritidsutbildning om den stora utmaningen det är att förändra sitt arbete mot en språk- och yrkesintegrerande undervisning. Därför vänder

vi oss till också till beslutsfattare med en uppmaning att skapa förutsättningar för lärare att pröva sådant arbetssätt.

Specifika frågor till delfilm 4

Fråga 1

I delfilmen understryker vi vikten av att undervisningen startar upp med något som...

- är konkret/praktiskt
 - direkt aktiverar elevernas förkunskaper, värderingar, tankar eller erfarenheter
 - är relevant för kommande arbetsliv
 - låter läraren få syn på elevernas kunskaper och förståelse
 - finns med i styrdokumentet
 - kan användas formativt och summativt
- a) Ge exempel på ett arbetsområde som du snart kommer att arbeta med.
- b) Hur har du planerat att starta arbetsområdet?
- c) Gå igenom punkterna ovan och se om du vill göra några justeringar av dina planer. Titta gärna på de fem olika sätt att starta upp som vi beskriver i delfilmen.

Fråga 2

Lärarna samtalar om utmaningen att försöka förändra sin undervisning utifrån elevgruppens behov och förutsättningar. En av lärarna säger bl.a. ”Det är inget som jag kan förändra över en natt”.

- a) Känner du igen dig i deras berättelse?
- b) Är du nöjd med de förutsättningar du har för din undervisning?
Om inte: vilka förutsättningar behöver du (som lärare eller skolledare) för att göra de förändringar du vill göra?
- c) Vilka förändringar kan du göra själva nu? Vad behöver du framföra till beslutsfattare för att få bättre förutsättningar?

Fråga 3

Presentationens samtliga delfilmer handlar om att undervisningen bör gå från det konkreta till det abstrakta.

- a) Vilka är de viktigaste aspekterna av en sådan undervisning, så som du uppfattar det.
Sammanfatta presentationens huvudpoänger.
- b) Vad får du lust att pröva? Har du fått någon idé till undervisningsupplägg? Kan du pröva det i din undervisning?

Referenslista

Övergripande referenser

Inledningsvis i referenslistan finns rapporter och länkar som vi anser är särskilt värdefulla för utbildning och undervisning inom kombinationsutbildningar inom komvux. Därför presenteras innehållet kort.

Via länken nedan hittar du inspelade presentationer och samtalsunderlag för planering, genomförande och uppföljning av olika kombinationsutbildningar i kommuner med olika förutsättningar. Presentationerna utgår huvudsakligen från de didaktiska principer NC utformat.

Nationellt centrum för svenska som andraspråk (2022) Hämtad 2023-04-20: [Stödmaterial för kombinerade språk- och yrkesutbildningar inom komvux](#)

Via länken nedan hittar du samtliga presentationer (delfilmer) som är beskrivs i samtliga text- och samtalsunderlag. De är publicerade på NCs youtubekanal.

Nationellt centrum för svenska som andraspråk (2022) Hämtad 2022-11-14: [Principer för en integrerande språk och yrkesdidaktik - YouTube](#)

Här nedan finns länken till en rapport som NC skrivit på uppdrag av Skolverket. Rapporten, som är en del av det nationella projektet Kombinationsutbildning sfi, fokuserar på huvudsakliga förutsättningar för **undervisningen**.

Sandwall, K. (2022) *Undervisning inom kombinationsutbildningar*. Redovisning av uppdrag inom Skolverkets projekt Kombinationsutbildning sfi. Utgiven av Skolverket. Hämtad 2022-11-14: <https://www.skolverket.se/publikationer?id=10011>

Nedanstående delrapport är gjord inom det nationella projektet Kombinationsutbildning sfi. Projektet, som ägs av Skolverket och finansieras av Europeiska socialfonden, **kartlägger nuläget och sammanställer lärdomar** om kombinationsutbildningar. Syftet med rapporten är att **utgöra ett underlag för beslut** om kombinationsutbildningar på olika nivåer. Bland annat genom att öka kunskapen om hur kombinationsutbildningar fungerar samt identifiera förutsättningar och framgångsfaktorer i utbildningarnas planering, styrning och organisering. Rapporten vänder sig till dem som vill öka sina kunskaper om kombinationsutbildningar, exempelvis på departement, bland huvudmän eller hos utbildningsanordnare.

Skolverket (2022) *Kartläggning av kombinationsutbildningar*. Delrapport inom ESF-projektet Kombinationsutbildning sfi. Hämtad 2022-11-14: <https://www.skolverket.se/publikationer?id=10008>

Här nedan finns en länk till Skolverkets samlade webbsida om att leda och genomföra kombinationsutbildningar inom komvux. Här finns inspiration och stöd i arbetet med kombinationsutbildningar, bl.a. information och länkar kring statsbidrag, stödjande insatser, studie- och yrkesvägledning, ISP, APL, ORK-kurser.

Skolverket (2022) Hämtad 2022-11-14: [Organisera och genomföra kombinationsutbildningar inom komvux - Skolverket](#)

Referenser – styrdokument

SFS 2010:800. Skollag.

SKOLFS 2012:101. Förordning om läroplan för vuxenutbildningen.

SKOLFS 2017:91. Kursplan för kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare.

SKOLFS 2022:21. Kursplan Svenska som andraspråk inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå.